

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Aan:

Zie Verzendlijst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/94/095/777	06 april 1994

Onderwerp:

Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 18/94)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

b/a [REDACTED]

[REDACTED]
Kolonel-KLu

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 Den-Haag	070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/94/095/777 d.d. 06 april 1994

Aan:

**Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)**

**Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]**

**Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ**

Intern:

**HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
Archief**

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCH FöderATIE

18/94

(Afgesloten 061000 APR 1994)

Bosnië-Herzegovina

Er is sprake van troepenbewegingen in verschillende delen van Bosnië-Herzegovina. Zo zouden nieuw gevormde Bosnische (Moslim-)eenheden worden verplaatst naar fronten in de omgeving van Tuzla, Zepce en Vares (centraal-Bosnië). Ook bij de oostelijke enclaves Srebrenica en Zepa zouden zij hun posities hebben versterkt. In de omgeving van Doboj en Bugojno (noord-Bosnië) zouden de Bosnische eenheden reeds een offensief hebben ingezet tegen Bosnisch-Servische stellingen. Tegelijkertijd zijn (Bosnisch-)Kroatische eenheden overgebracht naar posities rond Stolac (ten zuiden van Mostar).

In alle gevallen betreft het plaatsen die door de Moslims of Kroaten van strategisch belang worden geacht. Zo zijn de aanvallen bij Doboj waarschijnlijk bedoeld om de verbinding tussen de "Servische" gebieden in oost- en west-Bosnië (de zogenaamde Posavina-corridor) te doorbreken. Dit is in het belang van zowel de Kroaten, omdat de Posavina-corridor de enige verbinding vormt tussen de Krajina en Servië, als de Moslims, die hopen zich een toegang tot de grensrivier Sava te bevechten. De initiatieven bij Zepce lijken bedoeld om de geïsoleerde Moslim-enclave rond Maglaj weer aan te sluiten bij het overige Moslim-gebied. Ook de troepenbewegingen bij Srebrenica en Zepa zouden een soortgelijk doel kunnen dienen. Aanvallen bij Stolac tenslotte zouden de situatie in het achterland van de Kroatische havenstad Dubrovnik in Kroatisch voordeel kunnen doen veranderen. Het heeft er alle schijn van dat de Moslims en Kroaten, nu zij een onderling samenwerkingsverband hebben gesloten, de daardoor vrijgekomen troepen inzetten om Servische posities onder druk te zetten.

Anderzijds hebben de Bosnisch-Servische strijdkrachten aanvallen uitgevoerd in de derde Moslim-enclave in oost-Bosnië, Gorazde. Onduidelijk is wat zij met deze aanvallen beogen; volgens VN-rapportages is niet duidelijk van welke zijde het initiatief voor deze strijd is uitgegaan. Weliswaar is het één van strategische doelstellingen van de Serviërs om de Moslim-enclaves in oost-Bosnië uiteindelijk onder hun controle te brengen, maar het Bosnisch-Servische leger heeft een voortdurend tekort aan infanterie. Zoals reeds eerder gemeld, heeft opperbevelhebber Mladic onlangs om een directe interventie vanuit "Joegoslavië" gevraagd, omdat hij zich niet in staat achtte het momenteel door zijn eenheden beheerste gebied te verdedigen. Tegen deze achtergrond lijkt het onwaarschijnlijk dat Mladic juist nu zou proberen nieuw terrein te veroveren. Bovendien is Gorazde door de VN tot "veilig gebied" uitgeroepen. Een Servische poging om de stad te veroveren zou derhalve een buitenlandse militaire reactie kunnen uitlokken.

Bij dit alles moet worden onderstreept dat Gorazde een zeer strategische ligging heeft. De verbindingsweg van Uzice (een van de belangrijkste "Joegoslavische" legerplaatsen) naar het Bosnisch-Servische hoofdkwartier in Pale en de Bosnisch-Servische stellingen in zuid-Bosnië loopt via Gorazde. Ook de rivier Drina

[REDACTED]

stroomt door de stad; zoals bekend hebben de Moslims in het verleden consequent toegang tot deze rivier geëist. Op grond van deze omstandigheden wordt het prematuur geacht om te concluderen dat de Servische aanvallen bij Gorazde een voorbereiding zullen vormen voor soortgelijke aanvallen op beide andere "veilige gebieden" in oost-Bosnië.

Overigens moet worden opgemerkt dat de Bosnische propaganda er belang bij heeft de Servische aanvallen op Gorazde sterk te benadrukken. Deze worden gepresenteerd als rechtvaardiging voor de Moslim-offensieven elders in Bosnië-Herzegovina. Bovendien hebben Bosnische functionarissen naar aanleiding van de ontwikkelingen rond Gorazde opnieuw aangedrongen op opheffing van het VN-embargo op wapenaankopen door de Bosnische regering.

De Kroatische regering heeft de te vormen federatie tussen Bosnische Kroaten en Moslims het gebruik aangeboden van de kustplaats Neum. Vermoedelijk wil zij met dit aanbod uiting geven aan haar positieve opstelling ten aanzien van die federatie, die overigens volgens plan een confederatief verband met Kroatië aan zal gaan. Toch is het aanbod opmerkelijk, omdat Neum formeel een Bosnische plaats is en als zodanig reeds tot die federatie behoort. Neum ligt echter in een door (Bosnische) Kroaten gedomineerd gebied en wordt feitelijk bestuurd vanuit Kroatië. De Kroatische regering heeft zich lange tijd verzet tegen aanspraken van de Moslims op Neum. Overigens is het aanbod op korte termijn van beperkte praktische waarde, omdat Neum nauwelijks havenfaciliteiten bezit.

Een gespannen situatie bestaat rond Prijedor in het door Serviërs beheerste westelijke deel van Bosnië-Herzegovina. Aldaar zijn nog enkele duizenden Moslims en Kroaten woonachtig. Vermoedelijk naar aanleiding van een incident (de dood van enkele politiemensen uit Prijedor, die dienst deden in Bosnisch-Servische eenheden elders in Bosnië-Herzegovina) zijn enkele tientallen Kroaten en Moslims in Prijedor door Serviërs gedood. Daardoor zijn de overigen bevreesd voor hun veiligheid. Internationale hulporganisaties hebben vervolgens aangeboden leden van etnische minderheden te evacueren uit Prijedor en het nabijgelegen Banja Luka. Hiertegen is verzet gerezen van de Bosnisch-Servische politieke leiding. De Bosnisch-Servische "president" Karadzic heeft onderstreept de veiligheid van de niet-Serviërs in Prijedor te garanderen en maatregelen aangekondigd tegen de moordenaars van de Moslims en de Kroaten. Vooral nog is de voorgenomen evacuatie uit de genoemde steden opgeschort. Kennelijk is Karadzic zich ervan bewust dat de ontwikkelingen in Prijedor het aanzien van de Bosnische Serviërs verder schaden. De Bosnische politieke leiding heeft naar aanleiding van deze ontwikkelingen de Serviërs opnieuw beschuldigd van "etnische zuiveringen" met als doel te voorkomen dat de Moslim-Kroatische federatie aanspraak kan maken op delen van west-Bosnië. In de praktijk is overigens gebleken dat het etnisch zuiveren van west-Bosnië door de Serviërs nooit is opgehouden.

Kroatië

Volgens VN-waarnemers zijn de Kroatische Serviërs en Kroaten begonnen met uitvoering van de verplichtingen in het kader van de wapenstilstandsovereenkomst, die vorige week gesloten is. Zoals reeds eerder gemeld, zouden medio deze week de zware wapens van beide partijen 20 km van de overeengekomen demarcatielijnen worden teruggetrokken, en uiterlijk op 8 april alle eenheden tenminste 1 km van die lijnen. Volgens de betreffende VN-rapportages is twijfelachtig of de verplichtingen inderdaad binnen dit tijdschema zullen worden uitgevoerd. Dit houdt ten dele verband met het nog steeds heersende wantrouwen tussen beide partijen, maar ook andere factoren spelen een rol. Zo is UNPA-west niet veel meer dan 40

[REDACTED]

km breed; dit zou inhouden dat de Serviërs al hun zware wapens zouden moeten terugtrekken uit de UNPA, dan wel onder VN-controle stellen.

De Veiligheidsraad van de VN heeft inmiddels het mandaat van UNPROFOR verlengd tot eind september 1994. De belangrijkste wijziging is dat de Raad de NAVO oproept om de mogelijkheid tot luchtsteun aan de VN-vredesmacht uit te breiden tot Kroatië. Te elfder ure was in de Veiligheidsraad onenigheid gerezen over de mandaatstekst, omdat de VS van mening was dat de financiële middelen van de VN niet toereikend zouden zijn voor het bekostigen van de door UNPROFOR-bevelhebbers noodzakelijk geachte uitbreiding van de vredesmacht. Uiteindelijk is een compromis bereikt, waardoor de verlenging van het mandaat unaniem werd aanvaard en de uitbreiding van UNPROFOR werd gelimiteerd. De Kroatische regering heeft inmiddels nogmaals verkondigd dat UNPROFOR een meer actieve opstelling zou moeten kiezen bij uitvoering van het VN-vredesplan voor Kroatië, dat zoals bekend gebaseerd is op herstel van het Kroatische gezag over de UNPA's. Dit is kennelijk bedoeld om te onderstrepen dat Kroatië weliswaar instemt met de verlenging van het mandaat, maar niet voor onbepaalde tijd genoeg neemt met de status quo.

Volgens [REDACTED] in Kroatië hebben functionarissen uit de Krajina gesteld dat de economische steun vanuit Servië aan de Krajina afneemt. In het betreffende rapport wordt een verband gelegd met de internationale sancties tegen "Joegoslavië". Mede als gevolg daarvan meldt [REDACTED] een zekere oorlogsmoeheid onder de Serviërs in Kroatië. Denkbaar is dat niet alleen de economische crisis in "Joegoslavië" zelf een rol speelt, maar dat het land bewust de steun aan de Krajina reduceert om de lokale Servische machthebbers te bewegen tot concessies die een vredesregeling met Kroatië dichterbij zouden brengen. Leden van [REDACTED] hebben gemeld dat de machthebbers in de Krajina ten opzichte van henzelf een meer coöperatieve opstelling kiezen dan voorheen.

De voorzitter van het Kroatische parlement, Mesic, heeft zware kritiek uitgeoefend op de Kroatische president Tudjman. Aanleiding was het ontslag vorige week van ex-premier Manolic en een aantal militair adviseurs van Tudjman, nadat deze in conflict waren gekomen met minister van Defensie Susak. Volgens Manolic was Susak verantwoordelijk voor de strijd tussen Kroaten en Moslims sinds vorig jaar en zou diens aftreden een voorwaarde zijn voor een succesvolle implementatie van de samenwerkingsakkoorden die inmiddels tussen beide partijen gesloten zijn. Mesic, die overigens formeel het laatste staatshoofd van het "oude" Joegoslavië was, betuigde openlijk steun aan de ontslagen functionarissen en pleitte voor vervroegde parlementsverkiezingen. Hij beschuldigde Tudjman van manipulaties in, wat werd genoemd, bolsjewistische stijl, en voorspelde een zuivering en uiteindelijk een breuk in de regeringspartij HDZ. Binnen deze partij bestaan inderdaad diepe tegenstellingen over de te volgen koers, zowel ten opzichte van de Moslims in Bosnië-Herzegovina als van de Serviërs in Kroatië. Onder de bevolking hebben Tudjman en zijn partij aanzienlijk aan populariteit ingeboet; vervroegde verkiezingen zouden derhalve niet in hun belang zijn.

Servië/Montenegro

De Servische president Milosevic heeft begin deze week een bezoek gebracht aan Roemenië. Bij die gelegenheid werd aangekondigd dat beide partijen op korte termijn een vriendschapsverdrag zullen ondertekenen. De Roemeense president Iliescu onderstreepte echter dat dit niet zal inhouden dat zijn land het door de VN ingestelde embargo tegen "Joegoslavië" zal doorbreken. Desondanks is de aankondiging een succes voor Milosevic, die dit bericht zal interpreteren als een eerste stap naar het doorbreken van het internationale isolement van zijn land. Roeme-

nië wil vermoedelijk met de toenadering tot Servië eens te meer uiting geven aan onvrede met de sancties, die het land (evenals alle andere Balkan-landen) aanzienlijke materiële verliezen hebben opgeleverd. Volgens Iliescu dragen de sancties in feite bij aan de instabiliteit op de Balkan. Ook deze visie is de afgelopen maanden door meerdere Balkan-landen uitgedragen.

Slovenië

De president van Slovenië, Kucan, heeft openlijk gewaarschuwd dat er een staatsgreep wordt voorbereid. Hij stelde dat een "nieuwe mafia" in oprichting is, die onder meer eigen inlichtingendiensten bezit. Mede daardoor zou volgens Kucan het Sloveense parlement essentiële informatie worden onthouden om het grondwettelijke toezicht op dergelijke diensten te kunnen uitvoeren. Hoewel Kucan geen personen beschuldigde, houden zijn uitspraken vermoedelijk verband met het ontslag van de populaire minister van Defensie Jansa. Volgens Jansa zelf is een van de redenen voor dit ontslag het feit dat er een competentiestrijd gaande is tussen de militaire inlichtingendienst en de dienst van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Overigens heeft het ontslag van Jansa, dat inmiddels door het Sloveense parlement is aanvaard, geleid tot een breuk in de coalitie. Jansa's sociaal-democratische partij heeft het vertrouwen in de regering opgezegd en de christendemocratische partij heeft naar aanleiding daarvan verklaard een soortgelijke stap te overwegen, omdat de brede coalitie waarop de Sloveense regering steunde, uiteen is gevallen.

Conclusie/vooruitzicht

Eenheden van de Bosnische Kroaten en Moslims proberen op diverse -door hen van strategisch belang geachte- plaatsen in Bosnië-Herzegovina de militaire verhoudingen in hun voordeel te beïnvloeden. Anderzijds is sprake van Servische aanvallen op Gorazde. Het is echter onwaarschijnlijk dat de Bosnische Serviërs op korte termijn zullen proberen deze enclave daadwerkelijk volledig onder controle te brengen. Overigens worden de meldingen van Servische agressie door de Moslim-propaganda gebruikt om opnieuw te pleiten voor opheffing van het wapenembargo tegen de Bosnische regering.

In Kroatië zijn de Serviërs en Kroaten begonnen het vorige week gesloten wapenstilstands- en terugtrekkingsakkoord uit te voeren. Deze uitvoering loopt echter vertraging op, onder meer door wederzijds wantrouwen.

Binnen de Kroatische regeringspartij is nog steeds sprake van een richtingstrijd. President Tudjman wordt er feitelijk nog steeds van beschuldigd de vleugel te steunen die sceptisch staat ten opzichte van de toenadering tot de Bosnische Moslims.